

1° Clerici in ordinibus sacris constituti mortaliter peccant, si in loco residentiae per notabile temporis spatium habitum sibi proprium non deferant : sic Collator Andeg., *États ; Ferraris*, v° *Clericus*, art. 1, n. 55 ; *S. Ligorius*, l. 6, n. 825 ; *Bened. XIV*, de Synodo dioccesana, l. 11, cap. 8, n. 3, etc. Semel habitum clericalem sine causa relinquere, est peccatum veniale : quantum autem requiratur temporis spatium ad constituendum peccatum mortale, ex solis circumstantiis determinari potest.

2° Clerici sacris ordinibus non initiati, sed beneficiati, aut alicui ecclesiae ex officio servientes, eadem lege ad deferendum habitum clericalem tenentur. Simples clerici aut in minoribus ordinibus constituti, et non beneficiati, ad habitum ecclesiasticum stricte dictum non obligantur : attamen quamdiu clerici esse volunt, habitum saecularem induere non possunt, sed vestes modestiam clericalem redolentes deferre tenentur.

3° Forma habitus clericalis nec concilio Tridentino, nec aliis conciliis fuit determinata ; verum non singulorum est clericorum eam determinare, sed episcoporum, ut ratio dicat et concilia supponunt : forma autem semel determinata et praescripta, nullum est dubium quin omnes teneantur sub gravi eam observare. Porro in Decreto, 1^a parte, dist. 23, can. 32, et 2^a parte, causa 21, quaest. 3 ; in Const. Sixti V *Cum sacrosanctum*, diei 2 januarii 1588, vestis talaris desuper indumenta praescribitur. Unde *Bened. XIV*, de Synodo dioccesana, l. 11, cap. 8, n. 4, ait : « Qui nolit se sacrorum canonum prorsus imperitum ostendere, fateri cogitur nullam aliam nisi talem esse vestem clericorum propriam, eorumque statui maxime convenientem. » In cunctis autem synodis diocesanis in Gallia habitis, atque in multis episcoporum mandatis statuitur habitum clericalem esse vestem talem nigri coloris, vestimenta interiora ejusdem vel saltem castanei coloris esse debere : consuetudo, optima legum interpretis, sic a multo tempore in tota Gallia obtinuit. Ergo cuncti clerici in sacris constituti tenentur, sub peccato

mortali, vestem talem nigri coloris, gallice *soutane*, in loco domicilii semper deferre.

4° Alias partes exterioris habitus pariter ordinare et ad eas obligare possunt episcopi : sic Clemens V, in concilio Viennensi, sub gravissimis poenis prohibuit clericis ne publice deferrent pileum lineum, vel caligas rubras, virides aut aliter ornatas. Unusquisque igitur praescriptioni sui episcopi accurate tenetur obedire, sive quoad vestem principalem, sive quoad alias partes habitum ecclesiasticum complentes, sicut milites nullum ex insignibus sibi statutis omittere possunt. Legatur optima Inst. 71 *Bened. XIV*, tota de habitu clericali.

5° Iter agentibus permittitur habitus contractior, ad iter accommodatus, sed nigri coloris, simplex, et in quo decorum et honestas ordinis eluceat : in eo igitur cavendum est ab iis omnibus quae statum laicalem redolent.

6° Ab obligatione deferendi habitum clericalem, ac proinde ab omni culpa et poena excusatur rationabilis causa, quae, iudicio viri prudentis, aestimatur gravis, quia lex ecclesiastica cum tanto non obligat detrimento. Unde Innocentius III, Decretal. l. 3, tit. 1 de Vita et Honestate clericorum, cap. 15, habitum clericalem stricte praescribens, addit : « Nisi justa causa timoris exegerit habitum » transformari : » talis esset necessitas per loca infidelium vel haereticorum transeundi, exorta vel probabiliter imminens persecutio, etc.

7° In locis ubi, ex consuetudine praescripta, episcopis nota et ab eis non improbata, alia est forma habitus ecclesiastici, aut vestis talaris adhibetur tantum ad celebranda divina officia aut administranda sacramenta, clerici hanc consuetudinem sequentes non peccant.

§ II. — De tonsura clericali.

1° Olim clerici, sicut nunc adhuc monachi, capita sua radere consueverant, ita ut, patentibus auribus, sola capillorum corona circa caput remaneret. Progressu temporis introductum atque nunc in universali Ecclesia receptum est ut dicta corona a regularibus et Romano pontifice

retenta, clerici sæculares, loco illius, modicum circumulum in parte superiori capitis abrasum gerant.

2° Certissime existit præceptum pro cunctis clericis saltem in Ordinibus sacris constitutis vel beneficiatis, tonsuram clericalem jugiter deferendi, Decr. 1^a parte, dist. 23, can. 20 : « Clerici comam nutrire prohibentur, quorum caput desuper in modum sphaeræ rasum esse debet. » Decretal. l. 3, tit. 4, cap. 13 : « Coronam et tonsuram habeant congruentem, » id est, ut a monachis differre videantur. Idem habetur in Clem. l. 3, tit. 1, cap. 2, et in multis conciliis ac synodis diocesanis. Ergo.

3° Communius theologi, etiam nimiae severitatis non suspecti, docent obligationem deferendi tonsuram proprio ordini congruentem esse sub gravi pro clericis in Ordinibus sacris constitutis vel beneficiatis (pro aliis vero qui clericaturæ renuntiare nolunt, sub veniali), non solum in residentia loco, sed et in itinere, dum habitus brevior permittitur, nisi justa causa ab ea, sicut ab habitu, excuset; idque inferunt ex variis textibus juris canonici et conciliorum, in quibus graves decernuntur poenæ contra hujus legis transgressores. Sic, inter alios, *S. Raimundus de Penafort*, *Natalis Alexander*, *Collator Andegav.*, *Layman*, *Ferraris* et *S. Ligorius* qui, citans *La Croix*, dicit cum illo « facilius tamen mortaliter peccare non deferendo habitum quam coronam; quis enim arguet sacerdotem de mortali, si per sex vel octo hebdomades coronam non deferat, etiamsi nullum de ea vestigium appareat? »

Caveant igitur clerici eorumque confessarii ne circa hoc punctum sibi illudant: saltem indubium est eos mortaliter peccare coronam non deferendo, si episcopus legis observationem premat.

Quæritur ad quid teneatur sacerdos, vi obedientiam quam promittit in sua ordinatione.

Respondet *Bened. XIV*, in Const. *Ex quo dilectus*, 14 jan. 1747, Bull. l. 2, 1° hanc reverentiæ et obedientiam sponsionem, ante mille annos indubitanter usitatam, pro invida inanique formula non habendam esse; 2° presby-

terum, hujusmodi promissionis vigore, a servitio ecclesiæ cui addictus est, sine licentia episcopi discedere non posse; 3° nihilominus presbyterum et etiam pastorem ad claustra transire posse, etsi episcopus consensum denegat: sed eum prius monere ac consulere, et licentiam vitam regularem amplectendi ab eo humiliter petere debet; 4° eundem episcopum habere facultatem clericum suum regularem ordini regulari adscriptum repetendi, si aliqua justa causa, v. g., gravis ipsius ecclesiæ jactura aliunde eventura, id postulet. Vide Constitutionem citatam, *Ex quo dilectus*. In ea Constitutione hæc verba leguntur: *Hujus tamen juris, quo episcopus clericum sæcularem sibi subjectum, qui regulari instituto sine ipsius consensu nomen dedit, repetere et ad ecclesiæ servitium revocare potest, hujus, inquam, juris persecutio in casibus particularibus non admodum facilis esse videtur.*

§ III. — De iis quæ clericis prohibentur.

Propter honorem et decentiam status clericalis sequentia strictissime prohibita sunt clericis, scilicet, venatio, armorum gestatio, negotiatio, ministerium sæculare, popinarum ingressus, ludi aleæ, choreæ, spectacula et quilibet luxus.

1° *Venatio*. Duplex distinguitur venatio, una clamosa, quæ fit cum canibus et armorum strepitu, olim cum accipitribus; et altera quieta, v. g., cum laqueis aut aliis instrumentis.

Posterior venationis species clericis non interdicitur, nisi in quantum eos ab officiis proprii status nimis distraheret, vel laicos offenderet et scandalum præberet; quod facillime accidit, ut experientia constat.

At venatio clamosa strictè prohibetur clericis, ut patet 1° ex Decretal. l. 5, tit. 24, cap. 1, ubi legitur: « Episcopum, presbyterum ac diaconum canes aut accipitres, aut hujusmodi ad venandum habere non licet: quod si quis talium personarum in hac voluptate sæpius detentus fuerit, si episcopus est, tribus mensibus a com-

» munione; si presbyter, duobus; si diaconus, ab omni
 » officio suspendatur. » Glossa addit subdiaconum. Et
 ibid. cap. 4: « Omnibus servis Dei (clericis) venatio-
 » nes et sylvaticas vagationes cum canibus, accipitribus
 » et falconibus interdiciamus. » 2° Ex multis conciliis pro-
 vincialibus, puta Rhedonensi 1849, et omnibus synodis
 diœcesanis, ac maxime synodo hujus diœcesis, anni 1851,
 ubi habetur: *Veteribus inhaerentes canonibus, omnino pro-*
hibemus ne clerici venationi dent operam cum armis ignia-
riis aut canibus. 3° Ex unanimi consensu theologorum,
 qui tamen non sunt ita concordēs circa gravitatem peccati
 cujus clerici venatores fiunt rei: multi namque excu-
 sant a mortali eos qui raro, sine contemptu legis et scan-
 dalo, sic venantur, ut videre est apud *S. Ligorium*, l. 3,
 n. 605. Verum talis venatio nunquam esset, apud nos,
 sine notabili scandalo.

Multi etiam volunt solam venationem cum magno ca-
 num et armorum apparatu, ut, v. g., agri, cervi majoresque
 bestiae capiantur, dicendam esse clamorose et
 clericis prohibitam, non vero illam quae fit cum armis et
 paucis canibus ad occidendum lepores, vulpes aliasve
 minores bestias: sed *Bened. XIV.*, de Synodo diœces.
 l. 11, c. 10, n. 9, ait sententiam oppositam, quae clericos
 ab omni venatione etiam solis avibus, sine tumultu
 et strepitu, arcet, juri ecclesiastico certe conformiorem
 esse. Quidquid sit ergo de aliis regionibus, certum est
 omnem venationem cum armis et canibus stricte prohibi-
 tam esse clericis in Gallia, et praesertim in diœcesi
 nostra.

Rationes autem hujus prohibitionis sunt: 1° quia talis
 exercitatio ab ea gravitate quae in cunctis clericis semper
 relucere debet, aliena est; 2° quia ex illa maxima nascitur
 mentis distractio et quasi divagatio; 3° quia fideles
 offenduntur, et reverentia sacris ministris debita minuitur,
 etc.

Idem ferme dicendum est de frequenti piscatione,
 quamvis nullo canone generali interdicitur clericis.

2° *Armorum gestatio.* In Decreto, part. 2, causa 23,

quæst. 8, can. 6, habetur: « Quicumque ex clero esse
 » videntur, arma militaria non sumant, nec armati in-
 » cedant. » Decretal. l. 3, tit. 1 de Vita et Honestate clericorum,
 cap. 2. « Clerici arma portantes excommuni-
 » centur. » In Synodo Cenomanensi anni 1788 sic statu-
 tum est: « Nous défendons à tous les ecclésiastiques de
 » porter aucune sorte d'armes à feu, ni épées, soit dans
 » leur domicile, soit en voyage, excepté dans le cas de
 » nécessité. » Arma et munimenta clericorum debent
 esse orationes et lacrymæ, inquit *S. Ambros.*, Epist. 21
 ad Valent. Hinc concludunt doctores, quod clerici arma
 prohibita deferentes, mortaliter peccent; *Ferraris*, v^o
Clericus, art. 6, n. 3. Potest tamen dari levitatem mate-
 riæ et gravitatem culpæ pendere a circumstantiis tem-
 poris, motivi, scandali, etc.

3° *Negotiatio.* Omnibus clericis in sacris constitutis, et
 etiam in minoribus statum clericalem non deserentibus,
 prohibitum est jure ecclesiastico negotiis sæcularibus
 sese lucrificandi causa immiscere; id apertissime constat
 innumeris textibus juris canonici, conciliorum et sy-
 nodorum diœcesanarum: in pluribus, v. g., in Decreto,
 parte 1^a, distinct. 88, can. 2, 3, etc.; in concilio Trid.,
 sess. 22, cap. 1 de Reform. graves decernuntur poenæ
 contra hujus legis transgressores. Unde infertur hanc legem
 sub gravi peccato obligare. Juxta multos, qui semel
 aut iterum quemdam negotiationis actum exercet absque
 dedecore et scandalo, non peccat mortaliter. Utrum autem
 liceat per alienum negotiari, non clare patet. *Bened. XIV.*,
Const. Apostolica servitutis, omnino illicitum pronuntiat,
 et poenis canonicis plectit « clericos sub alieno laici no-
 » mine quomodolibet negotiantes, perinde ac si per seip-
 » sos, proprio nomine, negotia exercerent illicita. »

Prohibitum est etiam clericis ne ad lucrum faciendum
 aliena prædia conducant, et quasi villicos se constituant.

Sub ea prohibitionē non comprehenduntur clerici,
 1° qui proprios vel commoditatis causa locatos colunt
 agros, et fructus inde provenientes justo pretio vendunt;
 2° qui artem aliquam honestam et statui suo congruen-

tem exercent, atque opera sua juste vendunt, ut sibi vel proximo necessaria subministrent: sic B. Paulus tentoria faciebat, antiqui solitarii canistra ex juncis texebant, alii libros conficiebant, etc., inde vivebant et eleemosynas distribuebant; 3° qui res quaslibet, tempore abundantia, vili pretio emunt, ut ea, cum ingruerit penuria, eodem cedant pretio cognatis, amicis, pauperibus, quia non ad lucrum faciendum hæc agunt. Vide plurimos casus circa hanc materiam a Congreg. Concil. Trid. resolutos apud *Ferraris*, v° *Clericus*, art. 3, n. 17 et seq.

4° *Ministerium sæculare*. Sub eo nomine intelliguntur: 1° officium procuratoris et advocati in sæculari iudicio, quod expresse et in multis locis interdicitur clericis, nisi agere debeant pro seipsis, pro Ecclesia aut pro miserabilibus alterius patrocinio destitutis: sic unanimiter canonistæ, textibus juris canonici claris et apertis fulti. 2° Officium tutoris, curatoris vices gerentis, cancellarii, administratoris, tabellionis, et quaecumque officium sæculare ex quo rationes reddi debeant. hæc omnia multis canonibus interdicta sunt clericis, ut unusquisque videre potest apud *Ferraris*, loco citato; apud *S. Ligorium*, l. 3, n. 838, etc. Excipitur administratio locorum piorum, tutela pupilli derelicti et consanguinei usque ad quartum gradum, quia hæc pietatis opera statum clericalem non dedecent. Nunc in Galliis clerici non magis eximuntur a tutela suscipienda, quam alii cives. Ex art. 427 Codicis civ. qui functiones ministerii sacri exercent extra provinciam, vulgo *département*, in qua aperitur tutela gerenda, dispensantur. 3° *Ars chirurgica*; quælibet enim operatio cum incisione vel adustione, sive in alios, sive in seipsum, prohibetur clerico, etsi venam tantum aperiret, aiunt plures, ex Decretal. l. 3, tit. 50, cap. 9. In hanc prohibitionem non incidit qui consilium dat, auxilium præstat operanti, vel tandem deficiente alio, et necessitate urgente, aliquam incisionem facit.

Quoad sententiam sanguinis ejusque executionem dicemus ubi de irregularitate ex defectu lenitatis.

Non viget apud nos prohibitio olim facta clericis ne

coram iudicibus testando juramentum proferrent, sine licentia episcopi. Maxime convenit tamen ut episcopus certioreretur de hujusmodi actibus.

5° *Popinarum ingressus*. Prorsus indignum est clerico, maxime in sacris constituto, ut extra necessitatem popinas vel tabernas ingrediatur, ibique manducet et bibat. Hoc igitur merito ipsis semper prohibitum est; et adhuc in nostra diocesi prohibetur sub pœna suspensionis ipso facto incurrendæ, ne quis majoribus ordinibus initiatus cibum potumve apud cauponem, ut talem, intra limites propriæ parochiæ vel in loco leuca integra a suo domicilio non distante, absque necessitate sumat. (*Stat. dioc. Cenom. anni 1851.*)

6° *Ludi aleæ*. Ludus alearum seu taxillorum, maxime ille qui magis fortuna quam arte ludentium regitur, severissime prohibitus est clericis: « Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aleæ atque ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe communionem privetur. » Can. Apost. can. 42. Idem in can. 43 habetur de subdiacono et lectore. Innocentius III, in concilio Lateranensi IV, can. 16, ait: « Clerici ad aleas et taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint; » *Labbe*, t. II. Eadem prohibitio renovatur in Decretal. l. 3, tit. 1, cap. 5; in concilio Trid., sess. 22, cap. 1 de Reform.; in multis conciliis particularibus ac synodis, et præsertim in concilio Rhedonensi 1849 et synodo Cenom. 1851. Ergo

Sententia communis est clericum in sacris constitutum, talibus ludis lucri gratia et pro notabili quantitate ludentem, mortaliter peccare, præsertim si frequenter aut publice et cum aliorum scandalo id faciat: patet ex prohibitione toties repetita et ex pœnis apposis.

Plurimi tamen contendunt mortaliter non peccare clericos, qui raro, moderate, privatim et sine scandalo aleis, tesseris, ludis chartarum a fortuna pendentibus ludunt, quia consuetudo sacros canones sic interpretata est; nec venialiter peccare, si tantum necessariæ recreationis causa et absque scandalo, et indebita pecuniæ jactura, sic ludant. Hæc sententia admittenda quidem nobis videtur,

sed monemus a consuetudine ludendi sæpe cavendum esse, ut expresse docent Innocentius III, Decretal. l. 5, tit. 31, cap. 11; *Bened. XIV*, de Synodo diœces. l. 11, cap. 10, n. 5, etc.

Notandum, cum *S. Ligorio*, l. 3, n. 900, non omnes ludos chartarum cum alearum ludis confundendos esse, sed illos tantum qui totaliter pendent a casu, ut *le brelan* vel *la bouillotte*. Alii vero sunt mixti et inter alearum ludos non computandi, quamvis ordinarie multo magis expediat ut clerici ab eis præsertim coram sæcularibus abstineant et sollicitè caveant ne ex voluptate ludant aut nomen *lusorum* sibi comparent, quia sanctum ipsorum ministerium grave detrimentum inde pateretur, ut experientia sæpe demonstravit. Sæpe etiam adest culpa in hujusmodi ludis, ratione temporis perditæ, negligentia piorum exercitiorum, offensionis fidelium, etc.

7° *Choreæ et spectacula*. « Enimvero, sive antiquos, » sive recentiores post Tridentinum coactas synodos percurramus, omnes vehementer clericis succensuisse comperimus ab hisce fœdis oblectamentis sese non continentibus, » inquit *Bened. XIV*, de Synodo diœces. l. 11, cap. 10, n. 11, ubi graviter reprehendit ut nimis laxam et ferme ut erroneam et scandalosam doctrinam *Ferraris*, circa hoc punctum.

Hinc clerici nunquam interesse possunt saltationibus, choreis publicis, ludis scenicis, nec quibuscumque cœtibus, turpes, lascivas vel amatorias cantilenas deprementibus, aliisve oblectationibus statum clericalem deturpantibus. Gravitas peccati eorum æstimanda est ex diuturnitate et repetitione assistentiæ, ex motivo determinante, ex periculo, ex scandalo, etc.

Quædam sunt spectacula quæ ita dedecere non videntur, ut cursus equorum, subtilitates equitum, etc.; vix tamen clerici eis adesse possunt sine peccato saltem veniali, et sæpe mortali, propter scandalum; omnes enim comperiunt hujusmodi oblectamenta gravitati et sanctitati clericorum non congruere.

8° *Quilibet luxus*. Maxima et nobilis relucere debet sim-

plicitas in iis omnibus quæ ad clericos pertinent, in vestibus, in mensa, in supellectili, etc., ut imitentur Christum cujus sunt ministri, et de quo ait Apostolus, II Cor. VIII. 9 : *Propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis*. Unde concilium Carth. IV, can. 15 : « Episcopus vilem supellectilem, et mensam » ac victum pauperem habeat, et dignitatis suæ auctoritatem fide et vitæ meritis quærat; » *Labbe*, t. II.; Concilium Nicænum II : « Omnis jactantia et ornatura » corporalis aliena est a sacro ordine; episcopus ergo » vel clericos qui se fulgidis et claris vestibus exornant, » emendari oportet. » *Labbe*, t. VII, p. 660.

Nec ea quæ capillos et habitum spectant prætermisit Ecclesia, quidquid sapit sæculum in ministris suis semper reformidans. Decret. 1^a part., dist. 33, c. 52; Decretal. l. 3, tit. 1, c. 7; *Bened. XIV*, de Synodo diœces., l. 11, cap. 4 et cap. 9.

A mente etiam Ecclesiæ et a pietate clericali bene intellecta alienus est habitus abjectus, sordidus, præsertim in sacerdote, qui cum multis quotidie relationes societatis habere debet.

Notandum ea omnia, quæ decentiæ causa clericis interdiciuntur, a *fortiori* religiosiis prohibita esse.

CAPUT SEPTIMUM.

DE SACRA HIERARCHIA.

Hierarchia a duobus verbis græcis, *ἱερός*, sacer, et *ἀρχή*, potestas, veniens, definitur : *Potestas, in plures gradus distributa, a Christo instituta, Apostolis eorumque successoribus tradita, ad regendam Ecclesiam et divina mysteria celebranda et distribuenda*. Una est ordinis, et altera jurisdictionis. Hierarchia ordinis est potestas eo fine instituta, ut bona spiritualia a caractere pendentia, et maxime sacramenta, fidelibus tribuantur : hierarchia vero jurisdictionis est potestas subditos in ordine spirituali regendi.